

Filmoteka Szkolna

Temat lekcji: Teatr rysowania Franciszka Starowieyskiego w filmie dokumentalnym „Bykowi chwała” (1971) reż. Andrzej Papużyński. Plakat i sposoby jego analizy i interpretacji

Opracowanie: Anna Równy

Etap edukacyjny: szkoła ponadpodstawowa

Przedmiot: wiedza o kulturze

Czas: 45 minut

Cele zajęć:

cel ogólny

- uczeń odbiera teksty kultury i zawarte w nich informacje;

cele szczegółowe

- uczeń poznaje dwudziestowieczne dzieła reprezentujące różne dziedziny sztuki (dzieło malarskie, plakat);
- uczeń analizuje temat dzieła sztuki oraz jego treści i formę.

Metody pracy:

lekcja odwrócona, „burza mózgów”, rozmowa kierowana, praca z materiałem audiowizualnym, praca z tekstem, praca w grupach, metoda myślenia obrazami.

Materiały dydaktyczne:

- karty pracy;
- film dokumentalny „Bykowi chwała” (1971) w reż. Andrzeja Papużyńskiego: <http://filmotekaszkolna.pl/dla-nauczycieli/nasze-lekcje/lekcja-41-film-wobec-innych-sztuk/filmy/bykowi-chwala,95>;
- scena do analizy: <https://www.youtube.com/watch?v=M8Fnd-fnvrM> ;
- plakat do wystawy retrospektywnej Franciszka Starowieyskiego „Bykowi chwała”, autorstwa artysty http://www.poster.pl/poster/starowieyski_bykowi_chwala/pl

Pojęcia kluczowe:

teatr rysowania, plakat, scena filmowa a kadr filmowy.

Przed zajęciami:

Zaloguj się do panelu nauczyciela na platformie <http://www.filmotekaszkolna.pl> i przejdź do zakładki Mój profil – Filmy dla uczniów – Zarządzaj kontami. Załóż konta swoim uczniom, tworząc login i hasło, np. login: a.kowalska, hasło: dokument, itd. Hasło może być takie samo dla całej klasy. Po wygenerowaniu kont, wybierz z listy film „Bykowi chwała” i określ, na jaki czas udostępnisz go uczniom. Przed planowanymi zajęciami podaj uczniom przygotowane loginy i hasła i zadaj pracę domową:

Przeczytaj artykuł Ewy Gorzałdek na temat artysty Franciszka Starowieyskiego na stronie <http://culture.pl/pl/tworca/franciszek-starowieyski> i wykonaj pisemnie polecenia z Karty pracy (patrz: Załączniki – Karta pracy w domu).

Po wykonaniu pracy pisemnej obejrzyj film „Bykowi chwała”, logując się na stronie www.filmotekaszkolna.pl.

Uwagi:

Do przeprowadzenia lekcji potrzebne będą: dostęp do Internetu i posiadanie konta nauczyciela na platformie www.filmotekaszkolna.pl. Treści i umiejętności związane z pracą domową przed zajęciami realizują założenia lekcji odwróconej.

Przebieg zajęć:

1. Po podaniu tematu lekcji sprawdź pisemną pracę domową uczniów, zwracając szczególną uwagę na wyjaśnienie pojęcia teatr rysowania. Najbardziej aktywnych uczniów nagródź oceną. Zapowiedz, że na lekcji zajmiecie się analizą i interpretacją filmu dokumentalnego „Bykowi chwała” (analiza sceny). Uczniowie zostaną również zapoznani z metodami analizy i interpretacji plakatu (umiejętność niezbędna na maturze ustnej z języka polskiego).
2. Zapytaj uczniów o ich wrażenia związane z obejrzanym w domu filmem. Zadaj pytanie: Czym uzasadniony jest pomysł na wykorzystaną przez A. Papuzińskiego formę filmu dokumentalnego o Franciszku Starowieyskim? („burza mózgów”). Sugerowane odpowiedzi odnajdziesz w tekście Mikołaja Jazdona „Chwała artyście” zamieszczonym na platformie Filmoteka Szkolna – Nasze lekcje - Lekcja 41. Film wobec innych sztuk – Materiały metodyczne - Broszura pod adresem: http://www.filmotekaszkolna.pl/files/Broszury_dla_lekcji/Lekcja_nr_41_-_Film_wobec_innych_sztuk_-_broszura.pdf (s. 9 - 11).
3. Odtwórz uczniom scenę z filmu „Bykowi chwała”. Wykorzystaj metodę rozmowy kierowanej i zapytaj uczniów:
 - Czym różni się scena filmowa od kadru filmowego?
 - Z ilu ujęć składa się odtworzona scena?
 - W jaki sposób została zmontowana?
 - Co powyższa scena mówi o technice i stylu pracy Franciszka Starowieyskiego?
 - Co, Waszym zdaniem, inspirowało artystę? Czyja twórczość? Która epoka?
4. Podziel uczniów na 4 grupy i rozdaj im karty pracy. Grupom I i III daj Kartę pracy nr 1, a grupom II i IV – kartę pracy nr 2 (patrz: Załączniki – Karty pracy 1 i 2). Po 5 minutach poproś uczniów o zaprezentowanie efektów swoich działań (rady F. Starowieyskiego dotyczące podstaw patrzenia i praw wizualnych). Wyjaśnij uczniom, że pomimo ironii użytej w wypowiedziach F. Starowieyskiego, są to rady cenne, uniwersalne i przydatne w rozumieniu dzieł sztuki. Uczniowie zapisują wypracowane wnioski w zeszytach.
5. Wyświetl uczniom plakat do wystawy retrospektywnej plakatów Franciszka Starowieyskiego „Bykowi chwała”, wykonany przez samego artystę. Plakat dostępny jest na stronie internetowej Galerii Plakatu Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego pod adresem: http://www.poster.pl/poster/starowieyski_bykowi_chwala/pl
Wykorzystując metodę myślenia obrazami, zadaj uczniom 3 pytania:
 - Co wiesz na pewno po obejrzeniu tego plakatu?
 - Czego się domyślasz?
 - Czego chciałbyś się dowiedzieć?Podsumuj rozważania uczniów wnioskiem, że obejrzany plakat nie tylko jest autorskim podsumowaniem kilkunastoletniej twórczości Starowieyskiego (powstał w 2009 r.), ale również stanowi trafną ilustrację do filmu „Bykowi chwała” w reż. A. Papuzińskiego (1971).
6. Zaznacz, że zastosowana przy analizie i interpretacji plakatu metoda, jest jedną z możliwych. Wyświetl uczniom stronę internetową Ośrodka Rozwoju Edukacji, który udostępnia publikację Anny Ślósarz „Plakat i reklama na lekcjach języka polskiego w liceum i technikum – poradnik z ćwiczeniami dla nauczyciela”:

Filmoteka Szkolna

<http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=586&from=publication>.

Wyświetl str. 7 publikacji – tabelę ukazującą elementy i funkcje przekazu wizualnego, przydatną przy analizie i interpretacji plakatu.

Wnioski:

Wspólnie z uczniami zbuduj wnioski wynikające z przeprowadzonej lekcji:

Proces twórczy Franciszka Starowieyskiego słusznie nazywano teatrem rysowania. Artysta wypracował własny styl pracy, wynikający z jego wykształcenia, zainteresowań i osobowości. Reżyserowi film dokumentalnego „Bykowi chwała”, dzięki nietypowej formie filmu o sztuce, udało się ukazać oryginalność twórczości Starowieyskiego.

Franciszek Starowieyski to nie tylko znany malarz współczesny, ale również ceniony twórca plakatów filmowych i teatralnych.

Praca domowa:

Wykorzystaj metodę autorstwa Anna Ślósarz i dokonaj analizy i interpretacji wybranego plakatu Franciszka Starowieyskiego. Posłuż się galerią plakatów artysty udostępnioną przez Filmotekę Narodową – Instytut Audiowizualny (FINA) na stronie GAPLA (Galeria Plakatu Filmowego) :

<http://gapla.fn.org.pl/szukaj.html?typ=autor&q=%22Franciszek+Starowieyski%22>

Bibliografia:

- M. Jazdon, *Chwała artyście*.
Dostępne: http://filmotekaszkolna.pl/files/Broszury_dla_lekcji/Lekcja_nr_41_-_Film_wobec_innych_sztuk_-_broszura.pdf
- A. Ślósarz, *Plakat i reklama na lekcjach język polskiego w liceum i technikum – poradnik z ćwiczeniami dla nauczyciela*.
Dostępne: <http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=586&from=publication>. Dostęp z dn. 25.03.2020 r.

Karta pracy w domu (przed lekcją)

Przeczytaj artykuł Ewy Gorządek „Franciszek Starowieyski” <http://culture.pl/pl/tworca/franciszek-starowieyski> i odpowiedz pisemnie na poniższe polecenia:

1. Wymień dziedziny, w których specjalizował się Franciszek Starowieyski.
2. Opisz w 5 zdaniach, czym charakteryzowała się twórczość F. Starowieyskiego? Do których epok i kierunków artystycznych się odwołuje? Jakie motywy i postaci artysta najczęściej przedstawiał w swoich pracach?
3. W jaki sposób F. Starowieyski podpisywał swoje prace? Jak uzasadniał ten pomysł?
4. Jaką funkcję pełniły plakaty teatralne i filmowe F. Starowieyskiego? Co oznaczały podpisy artysty na plakatach: „Franciszek Starowieyski przedstawia...” i „komentarz do...”?
5. Opisz przebieg spektakli Teatru Rysowania Franciszka Starowieyskiego.

Karta pracy nr 1

Przeczytaj poniższy tekst i sformułuj rady Franciszka Starowieyskiego dotyczące podstaw patrzenia i praw wizualnych.

„Przeciętny inteligent powinien mieć podstawowe wiadomości z zakresu praw wizualnych, znać elementy, które pomagają czytać sztukę. Przydają się one także w codziennym życiu. Erudyta musi wiedzieć, że kolory dopełniające znajdują się w kręgu chromatycznym naprzeciwko siebie, jeżeli tęczę ustawimy w kółko – będzie to czerwony i zielony. Zakręcony dziecinny bączek stworzy z tych dwóch kolorów biały, a że w rzeczywistości walor zieleni oraz czerwieni jest nieco ciemniejszy, więc wyjdzie szary. Inne barwy dopełniające to fioletowy i żółty oraz niebieski i pomarańczowy. Znając prawidłowości kolorystyczne, kobieta – założywszy czerwoną koszulę do zielonej spódnicy – będzie wiedziała, że na styku zieleni i czerwieni powstanie biały pasek, którego w rzeczywistości wcale tam nie ma. To jeszcze nie jest sztuka, ale jej początek”.

I. Górnicka – Zdziech, *Przewodnik inteligentnego snoba według F. Starowieyskiego*, Warszawa, Prószyński i S – ka, 2004, s. 112 – 113.

Karta pracy nr 2

Przeczytaj poniższy tekst i sformułuj rady Franciszka Starowieyskiego dotyczące podstaw patrzenia i praw wizualnych.

„Warto także znać podstawy perspektywy. Niestety, niewiedza w tym zakresie jest całkowita. (...) Trzeba znać podstawy patrzenia. Można je wykorzystać przy różnych okazjach. Przeciętny człowiek nie musi posiadać wiedzy z anatomii, ponieważ wiadomości zawodowe nie są mu potrzebne. Pomocnicze nauki sztuki należą do specjalistów. To artysta – rysownik ma bez trudu rozpoznawać mięśnie zginacze i prostowniki. Erudycie potrzebne są podstawy wiedzy o stylach i epokach. Na temat sztuki powinien wiedzieć tyle, ile na temat innych dziedzin historii. Sztuka zawsze wiąże się z historią. (...)

Wypada znać dzieła artystów z różnych epok. W dyskusji muszą padać znane nazwiska. Należy je powiązać ze stylem danego okresu. Każdy twórca przynależy do swoich czasów”.

I. Górnicka – Zdziech, *Przewodnik inteligentnego snoba według F. Starowieyskiego*, Warszawa, Prószyński i S – ka, 2004, s. 113.